

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO)
Box 3045
103 64 Stockholm

Juridiska avdelningen
Teresa Edelman
YTTRANDE

2005-06-09
Reg.nr 31-1957-05

Anmälan om etnisk diskriminering mot Trafikflyghögskolan i Lund, DO:s dnr 1075-2004, aktbilaga 2 I

På DO:s förfrågan om Trafikflyghögskolan har haft rätt att utfärda det slututlåtande som N N och övriga studenter har fått samt om tillvägagångssättet är förenligt med högskolelagstiftningen får Högskoleverket anföra följande.

Tillämpliga bestämmelser i högskolelagstiftningen

Av 6 kap. 7 § högskoleförordningen (1993:100) framgår att i kursplanen skall bl.a. anges de krav på särskilda förkunskaper och andra villkor som gäller för att bli antagen till kursen, formerna för att bedöma studenternas prestationer, de betygsgrader som skall användas samt övriga föreskrifter som behövs. Sedan den 1 januari 2005 skall i kursplanen även anges om antalet tillfällen för prov eller praktik- eller motsvarande utbildningsperioder för att bli godkänd är begränsat. Enligt 9 § samma kapitel skall i utbildningsplanen anges bl.a. de kurser som utbildningen omfattar.

Av bestämmelserna om betyg i 6 kap. 10-11 §§ högskoleförordningen framgår bl.a. följande. Om inte annat är föreskrivet i kursplanen skall betyg sättas på en genomgången kurs. Betyget skall bestämmas av en av högskolan särskilt utsett lärare (examinator). Som betyg skall användas något av uttrycken underkänd, godkänd eller väl godkänd, om inte högskolan föreskriver ett annat betygssystem.

I bestämmelserna om examens- och kursbevis i 15-16 §§ samma kapitel anges följande. Student som uppfyller fordringarna för examen skall på begäran få examensbevis av högskolan. Student som har godkänts i kurs skall på begäran få kursbevis av högskolan.

Av bilaga 2 till högskoleförordningen, examensordningen, framgår att mål för högskoleexamen är de allmänna målen i 1 kap. 9 § högskolelagen (1992:1434), samt de mål som respektive högskola bestämmer.

Universitetets lokala regler m.m.

Högskoleverket har från Lunds universitet hämtat in utbildningsplan för programmet trafikflygarutbildning 2000-09-20, kursplaner för de kurser som utbildningen omfattar, Lunds universitets föreskrifter 1999-03-31 rörande

beslutsbefogenheter m.m. avseende verksamheten vid Trafikflyghögskolan i Ljungbyhed (TFHS), universitetets lokala föreskrifter rörande examina, betyg, utbildnings- och kursplaner samt universitetets riktlinjer för relationen mellan institutioner och studenter.

Av Lunds universitets föreskrifter 1999-03-31 framgår att TFHS har ställning som universitetsinstitution. Enligt utbildningsplanen omfattar programmet för trafikflygutbildning 80 poäng och avslutas med högskoleexamen. Av utbildningsplanen framgår vidare att i utbildningen ingår vissa teoretiska och vissa praktiska kurser och moment och att det i regel är nödvändigt att tidigare moment under utbildningen är avklarade med godkänt resultat för tillträde till fortsatt utbildning. För tillträde till vissa moment krävs dessutom – enligt utbildningsplanen – att studenten godkänts på luftfartsinspektionens certifieringsprov. Detta regleras närmare i kursplanerna för respektive kurs. I samtliga kursplaner anges att betyg sätts på genomgången kurs och att som betyg används något av uttrycken godkänd eller underkänd. I kursplanen för enskilt arbete finns även betyget väl godkänd. I kursplanerna regleras också studentens rätt till omprov och antal examinationstillfällen.

Av de exempel på slututlåtanden som universitetet har lämnat in till DO och av universitetets anteckningar i protokoll 2005-02-16 framgår att utlåtandena innehåller omdömen av hur lärarna har upplevt studenten, att omdömena kan ha betydelse vid arbetsansökningar och att syftet med de skriftliga omdömena är att dessa skall vara till hjälp för studenterna då dessa söker arbete. Beträffande det slututlåtande som N N har fått uppges i protokollet att den ”som kan läsa mellan raderna inser dock att det inte rör sig om något bra omdöme”. I sitt yttrande till DO har universitetet anfört att TFHS tar ett stort ansvar för sina studenters lämplighet för sitt framtida yrke genom en omfattande utbildning och en målsättning att ge sina studenter bästa möjligheter för ett arbete som trafikpilot. Av yttrandet framgår vidare att i denna strävan tar personalen vid TFHS upp diskussioner med studenterna om vilket beteende, och då främst ur flygsäkerhetsmässiga aspekter, som de behöver förbättra för att på bästa sätt lyckas i sitt framtida arbetsliv.

Högskoleverkets bedömning

TFHS har som en del av Lunds universitet att följa högskolelagstiftningen.

I högskolelagen och högskoleförordningen finns bl.a. bestämmelser som reglerar vissa allmänna mål för högskoleutbildningen, examina och examination. Inom dessa ramar får lärosätena besluta egna regler om bl.a. formerna för examination, betygsgrader och särskilda mål som skall vara uppfyllda för att uppnå en viss examen. Dessa regler skall framgå av högskolans utbildnings- och kursplaner. TFHS har beslutat sådana regler.

Frågan om hur en students olämplighet för det yrke studierna syftar till bör behandlas aktualiserades i samband med utformningen av regler om avskiljande av

studenter från högskoleutbildning (se propositionen 1995/96:184 *Tillträde till högre utbildning m.m.*, s. 42-43). I propositionen återgavs bl.a. utbildningsutskottets uttalande i betänkandet *Vissa högskolefrågor* (bet. 1993/94: UbU16, s. 16). Enligt utskottet är det rimligt att förutsätta att godkända prov visar att studenten bedömts lämplig för den kommande yrkesverksamheten. I propositionen redogjordes också för Högskolans avskiljandenämnds yttrande den 9 februari 1994 över Riksdagens revisorers rapport *Disciplinärenden inom hälso- och sjukvården* där nämnden konstaterade att det finns ett behov av att skilja olämpliga studenter från utbildningen även i fall där nämnden inte kan fatta beslut om avskiljande. Nämnden anförde vidare följande. Det avsedda resultatet hade kunnat uppnås genom en mer konsekvent och fast tillämpning av gällande regler om prövning och bedömning av olika prov och av praktik, där sådan ingår i utbildningen. Det ankommer på högskolan att i samband med att studenten går igenom olika delar av utbildningen pröva om studenten har gjort detta med godkänt resultat. Prövningen avser såväl genomgångna kurser och prov som genomgångna praktikperioder. Ett avskiljande från studier på grund av olämplighet för den kommande yrkesrollen i de fall ett avskiljande inte kan ske enligt föreskrifterna i 4 kap. 6 § högskolelagen (1992:1434) bör då kunna ske genom att den studerande inte godkänns. Vid remissbehandlingen av avskiljandenämndens uttalande redovisade – enligt propositionen – många högskolor sitt agerande vid underkännande eller avrådan. Flera högskolor uppgav att de hade infört begränsningar i antalet provtillfällen och praktikmoment. Regeringen instämde i nämndens uppfattning att avskiljande från utbildningen på grund av bristande lämplighet bör kunna göras genom att den studerande inte godkänns vid prövning och bedömning av olika prov och av praktikmoment.

De i propositionen redovisade resonemangen kan vara till hjälp vid bedömningen av om TFHS haft rätt att utfärda slututlåtanden som innehåller bl.a. lärarnas omdömen om godkända studenters lämplighet för det yrke de har utbildats till.

Av de ovan redovisade bestämmelserna och uttalandena framgår att högskolorna har ansvar för att bedöma en students lämplighet för den kommande yrkesverksamheten. Om en student inte rättar sig efter lärosätets påpekanden om vad han eller hon behöver förbättra för att lyckas i sitt framtida yrkesliv bör studenten kunna underkännas. Utbildningen måste därför utformas på ett sådant sätt att studentens lämplighet kan bedömas under utbildningen. Genom möjlighet till underkännande och begränsning av antal examinationstillfällen kan olämpliga studenter hindras från att gå vidare i utbildningen och erhålla examen. Ett sådant förfarande har stöd i högskolelagstiftningen. Det krävs också att lärosätena beslutar tydliga regler och ger information i framför allt kurs- och utbildningsplaner om vad som krävs för att bli godkänd i olika moment under utbildningen samt vad som krävs för att erhålla examen.

Ett system där man först examinerar och godkänner en student för att därefter i ett slututlåtande uttala sig om studentens lämplighet för framtida yrke, ger inte

HÖGSKOLEVERKET

YTTRANDE

2005-06-09

Reg.nr 31-1957-05

Sid 4

studenten den rättssäkerhet som högskolelagstiftningen eftersträvar. Ett sådant tillvägagångssätt är därför inte förenligt med högskolelagstiftningen.

Ett slututlåtande där lämplighet för yrket ifrågasätts i klartext eller ”mellan raderna” kan för den enskilde studenten ha liknande rättsverkningar som ett underkännande. TFHS kan därför inte anses ha haft rätt att utan stöd i högskolelagstiftningen utfärda sådana slututlåtanden.

På Högskoleverkets vägnar

Annica Lindblom

Chefsjurist

Teresa Edelman

Verksjurist